

Ogled

Potrebe i prilike – Obrana, znanost i gospodarstvo

Mladen Viher

U organizaciji Centra za obrambene i strateške studije „Janko Bobetko“ Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ (HVU) održan je 29. ožujka 2018. godine u Zagrebu okrugli stol pod nazivom „Potrebe i prilike – Obrana, znanost i gospodarstvo“. Povod je održavanja ovoga Okruglog stola identificirana potreba snažnijeg povezivanja ključnih čimbenika razvoja sposobnosti nacionalne obrane: Vlade RH (MORH-a), sveučilišne i znanstvene zajednice te hrvatske obrambene industrije.

Sagledavajući širi kontekst, prepoznata je činjenica da svijet od početka devedesetih godina prošlog stoljeća prolazi kroz korjenite promjene u području sigurnosti koje još i danas traju, a ne pokazuju tendenciju konvergencije prema globalnom stabilnom stanju. Naprotiv, trendovi koji oblikuju sigurnosno okružje ubrzano se kreću prema stanju sve veće interaktivnosti i kompleksnosti. Budući da je ove procese nemoguće ignorirati ili se od njih izolirati, nužno je osmisliti i provoditi proaktivno i višestruko korisno djelovanje; unaprijediti obrambeno-sigurnosne sposobnosti uz istodobni gospodarski razvoj i rast, usporedno na nacionalnoj razini, kao i na razini međunarodnih saveza i inicijativa.

Iz tih je razloga Centar za obrambene i strateške studije „Janko Bobetko“, sukladno svojoj misiji, organizirao okrugli stol: „Potrebe i prilike – Obrana, znanost i gospodarstvo“. Cilj je bio sagledati i razmijeniti informacije, pristupe i ideje vezane uz potencijalni angažman svih čimbenika u Republici Hrvatskoj koji mogu pridonijeti razvoju obrambenih i sigurnosnih sposobnosti zemlje te sigurnosnih saveza i inicijativa (NATO i EU).

Tijekom okruglog stola omogućeno je kroz otvorenu raspravu iznošenje mišljenja i zapažanja. Ukazivalo se na potrebe i predlagalo modalitete

suradnje obrambenog sektora (ministarstva, agencije i organizacije) kao generatora potreba, sa znanstvenim institucijama i gospodarskim organizacijama, koje u tome vide priliku za znanstveni i poslovni razvoj u kontekstu šireg doprinosa obrambene funkcije u RH.

Program okruglog stola realiziran je u okviru tri tematska bloka (perspektive MORH-a/ OSRH, perspektive sveučilišne i znanstvene zajednice te perspektive obrambene industrije), koji su obuhvatili i prikaz stečenih iskustva iz završenih i tekućih znanstveno-istraživačkih projekata važnih za razvoj obrambenih sposobnosti, kao i iskustva predstavnika klastera konkurentnosti obrambene industrije u Republici Hrvatskoj. Rasprava je ukazala na primjere dobrih praksi koje treba poduprijeti odgovarajućim podzakonskim regulativama.

Sudionici skupa bili su, osim predstavnika ustrojstvenih jedinica MORH-a i OSRH (načelnik i direktor Glavnog stožera OSRH te čelnici i predstavnici uprava), predstavnici sveučilišne zajednice, saborskih odbora, ministarstava i tijela državne uprave te obrambene industrije (posebno ističemo direktora i suradnike tvrtke Šestan-Busch). Prezentacije i diskusije tijekom okruglog stola bili su dobra prilika za međusobno upoznavanje te razmjenu ideja i inicijativa za sustavno unaprjeđenje odnosa subjekata iz obrane, znanosti i gospodarstva.

Sudionici Okruglog stola donijeli su sljedeće zaključke i preporuke:

- Znanost i tehnologija moraju dobiti svoju ulogu u obrambeno-sigurnosnoj politici i kulturi, usmjeravajući i primjenjujući inovativna istraživanja i promišljanja, kako bi se zadovoljile sadašnje i buduće obrambene i sigurnosne potrebe. U tom smislu treba razmotriti mogućnost osnivanja institucije unutar MORH-a i OSRH koja će djelovati u svojstvu glavnog znanstvenog savjetnika pri donošenju strateških odluka, uz povezivanje s akademskom zajednicom i gospodarstvom. Nadalje, predloženo je osnivanje virtualnog instituta, kao savjetodavnog i koordinacijskog tijela, s predstavnicima iz MORH-a, sveučilišta i gospodarstva.
- Potrebno je dodatno ojačati suradnju Ministarstva obrane sa svim sveučilištima u Republici Hrvatskoj, ne samo kroz studijske

programe, već i kroz istraživanje i razvoj te povezati gospodarske subjekte sa sveučilišnom zajednicom, posebno radi financiranja istraživanja vojne i dvojne namjene u kojima je zadnjih godina primijećen negativan trend. MORH i OSRH već mogu dati dodanu vrijednost kroz relevantne ekspertize.

- Potrebno je racionalizirati broj strateških dokumenata na državnoj razini s jedne strane, a s druge definirati i izraditi kvalitetne politike (engl. *policy*), koje će osigurati koherentno djelovanje svih sudionika i decentralizaciju upravljanja portfeljem u području znanosti i tehnologija za potrebe obrane.
- Predloženo je (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, kao nositelj) i prihvaćeno uključivanje COSS-a/HVU-a u radnu skupinu za razvoj „Nacionalne razvojne strategije RH do 2030. godine”¹.
- Među uočenim potrebama i prilikama potrebno je kroz zajednički rad odabrati ograničeni broj prioriteta i konkretnih, realnih ciljeva, koji su ostvarivi u razumnom roku. Što prije treba krenuti s istraživačko-razvojnim projektima, koji su od interesa za sve tri strane (MORH – sveučilišna i znanstvena zajednica – obrambena industrija), a financiranje dogovoriti unutar toga sustava.
- Novonastale okolnosti otvaraju velike prilike za obrambeni gospodarski sektor (klaster konkurentnosti obrambene industrije) i akademsku zajednicu, posebno kroz EU poticanu međudržavnu suradnju. No, za konkretnu aplikaciju potrebno je ostvariti međuministarsku suradnju jer projekti, koji bi se financirali iz Europskog obrambenog fonda (engl. *European Defence Fund – EDF*), zahtijevaju uključivanje najmanje tri tvrtke iz najmanje dvije države EU-a. Tako bi se osigurala veća neovisnost o uvozu NVO-a, podupro bi se razvoj sposobnosti za primjeren stupanj zaštite stanovništva i materijalnih dobara, omogućio razvoj vlastitih znanstvenih i proizvodnih kapaciteta i njihovo uključivanje u međunarodne projekte, povećala bi se konkurentnost i održivost hrvatske obrambene industrije te bi se postigla optimizacija trošenja proračunskih sredstava, poput primjera pametne specijalizacije.

1 Detaljnije o strategiji na poveznici: <http://www.hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2017/10/NRS2030-1.pdf>

Dobra praksa već je ostvarena kroz koncept „Triple Helixa”, koji je prepoznat u hrvatskoj Strategiji pametne specijalizacije kao primjer postizanja sinergije. Fakulteti, vojna (namjenska) industrija i MORH moraju naći modalitete za partnerski odnos (konzorciji, klasteri i sl.).

- Treba izraditi alat – sustav za upravljanje informacijama i znanjem koji bi služio kao virtualni portal za povezivanje zainteresiranih subjekata, čiji bi sadržaj, među ostalim, obuhvaćao i pregled ljudskih potencijala, znanstvenih i proizvodnih kapaciteta, projekata u tijeku u koje je moguće uključivanje, forum za diskusiju i sl. Informacije o projektima MORH-a trebale bi biti dostupne potencijalnim sudionicima iz drugih ministarstava, znanstvene zajednice i obrambene industrije. Isto tako, postoji potreba objavljivanja strateške analitike te analiza u obliku neklasificiranog, javno dostupnog dokumenta. Ovaj alat/sustav/portal omogućit će brzo prepoznavanje prilika i stupanje u kontakt s relevantnim sudionicima projekta.
- U postojećim okolnostima trebaju se koristiti mješoviti izvori financiranja, a u budućnosti treba razmotriti mogućnost promjene zakonskih rješenja i propisa koji trenutno sprječavaju MORH u pružanju potpore vanjskim subjektima. Također treba evidentirati primjere loše prakse i otežavanje realizacije obrambenih projekata te kroz poboljšanje regulative olakšati njihovu realizaciju.
- U svim ministarstvima nužno je stvarati kadar koji će biti sustavno školovan i koji će se profesionalno razvijati za praćenje europske legislative i poslovnih procesa unutar EDA-e (engl. *European Defence Agency*) kako bismo bili što učinkovitiji u aplikacijama za Europski obrambeni fond.
- Pri nabavi naoružanja i vojne opreme potrebno je u što većoj mjeri zahtijevati transfer tehnologije i uključivanje gospodarskih subjekata i akademske zajednice u održavanje i modernizaciju.
- Fakulteti bi se trebali intenzivnije baviti istraživačkim radom za potrebe gospodarstva, koje bi za uzvrat financiralo istraživanja izravno ili preko izrade disertacija.
- Radi poticanja suradnje obrane, gospodarstva i akademske zajednice nužno je redovito okupljati sudionike u sustavu (fakulteti, instituti, MORH, gospodarstvo) na radionicama ili konferencijama.

Okrugli stol prvi je korak u prepoznavanju potreba i prilika u područjima u kojima se nacionalna obrana, znanost i obrambena industrija u RH trebaju i mogu povezati, kako bi se optimizirali izdatci za nacionalnu obranu s jedne strane, a podupro razvoj znanstveno-istraživačkih kapaciteta i povećala održivost obrambene industrije RH s druge strane. Organizacijom predmetnog skupa Centar za obrambene i strateške studije HVU-a izravno pridonosi provedbi jednog od ciljeva Strateškog pregleda obrane²: „*Podignut će se razina suradnje i koordinacije tijela državne uprave sa sveučilišnom i znanstvenom zajednicom te obrambenom industrijom u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije, kako bi se što bolje iskoristili potencijali hrvatske znanosti i tehnologije u području sigurnosti i obrane.*”

O autoru:

Dr. sc. **Mladen Viher**, djelatnik Centra za obrambene i strateške studije na Hrvatskom vojnom učilištu u Zagrebu, pročelnik sveučilišnog Odjela za tehnički razvoj i istraživanje. Područja istraživačkog rada na koja je usmjeren obuhvaćaju daljinska istraživanja i anomalije propagacije elektromagnetskih valova u atmosferi. Kontakt: mladen.viher@morh.hr.

2 Narodne novine 43/2018 od 11. svibnja 2018.